

Wprowadzenie

W ramach obecnych polityk rozwoju społeczno-gospodarczego coraz większy nacisk kładziony jest na podejście zintegrowane i wielosektorowe, czego wyrazem jest widoczna w ostatnich latach zmiana orientacji różnego rodzaju programów rozwojowych, polegająca na stopniowym przejściu od wsparcia wybiórczych i częstokroć nieskoordynowanych projektów w kierunku realizacji kompleksowych działań wpisujących się w długofalową wizję rozwoju. W tym nurcie w sposób szczególny zwraca się uwagę na komplementarność przedsięwzięć rozwojowych, zwłaszcza zaś łączenie projektów infrastrukturalnych z działaniami społecznymi. Ponadto na gruncie nowego paradygmatu polityki regionalnej podkreśla się potrzebę integracji różnych partnerów i zasobów, jak również koordynacji działań w różnych sferach, w celu zapewnienia zrównoważonego i trwałego rozwoju. Na szczeblu lokalnym tego typu podejście mocno zakorzenione jest w procesach odnowy wsi i rewitalizacji. Wielowymiarowość działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki jest jedną z cech upodabniających powyższe procesy.

Publikacja, którą oddajemy w Państwa ręce, jest drugim tomem Studiów Obszarów Wiejskich będącym efektem XXXIII Seminarium Geografii Wsi „Odnowa i rewitalizacja wsi. W kierunku nowych paradygmatów kształtowania wiejskiej przestrzeni”, które odbyło się w dniach 1–2 czerwca 2017 roku, w podkrakowskich Tomaszowicach. Głównym celem konferencji było wyjaśnienie mechanizmów odnowy i rewitalizacji wsi w Polsce, jak również określenie ich efektów w rozwoju obszarów wiejskich. Niniejszy tom poświęcony został problematyce różnych wymiarów odnowy i rewitalizacji wsi w Polsce.

Publikację otwiera artykuł A. Nowickiej prezentujący dotychczas realizowane projekty rewitalizacyjne w miejscowości Mstów (obejmujące zarówno przedsięwzięcia infrastrukturalne, jak i działania społeczne). Równocześnie autorka w oparciu o analizy przestrzenne i jakościowe urbanistyki i architektury badanej wsi identyfikuje dalsze potrzeby rewitalizacyjne i wskazuje tereny wymagające działań naprawczych. W kolejnym artykule M. Kulig, M. Miśkowiec i P. Ogórek podejmują szczególnie istotną dla rewitalizacji i odnowy wsi kwestię partycypacji społecznej. Autorzy przybliżają rozumienie pojęcia partycypacji i jej aktualne podstawy prawne w rewitalizacji. W swoim tekście, na przykładzie miejscowości wiejskich gminy Olkusz, omawiają przebieg oraz wyniki konsultacji społecznych w formie warsztatów strategicznych przeprowadzonych w ramach prac nad gminnym programem rewitalizacji.

Następne dwa artykuły poświęcone są wymiarom gospodarczym procesów rewitalizacji i odnowy wsi. R. Szymtkie i P. Tomczak identyfikują współczesne trendy w zakresie rozwoju działalności gospodarczej w powiecie kłodzkim, w kontekście zachodzących na tym obszarze zmian ludnościowo-osadniczych (tj. procesów zanikania i odradzania się wsi). Z kolei J. Chodkowska-Miszczuk, M. Kwiatkowski, S. Środa-Murawska i J. Biegańska, na gruncie problematyki zakorzenienia działalności gospodarczych, rozpatrują relacje

przedsiębiorstwa rolnego Działpol Sp. z o.o. i powiązanej z nim biogazowni rolniczej z lokalnym środowiskiem. Autorzy zwracają szczególną uwagę na zaangażowanie powyższych firm w rewitalizację i odnowę popegeerowskiego osiedla Działyń, na obszarze którego prowadzą działalność gospodarczą.

Kolejne prace obejmują zagadnienia dotyczące znaczenia krajobrazu wiejskiego oraz działań z zakresu kształtowania przestrzeni w procesach rewitalizacji i odnowy wsi. T. Figlus omawia wybrane aspekty identyfikacji i waloryzacji układów ruralistycznych w Polsce, traktując je jako istotny element zasobów lokalnych i wyróżnik krajobrazu kulturowego służący planowaniu i realizacji programów odnowy wsi. I. Niedźwiecka-Filipiak, J. Gubański, A. Bocheńska-Skałicka i Z. Kuriata, na przykładzie studiów przypadku odnowy dwóch wsi położonych w województwie opolskim (Złotogłowie i Różyna), wskazują na istotną rolę wyróżników krajobrazu wiejskiego w procesie rewitalizacji wsi z poszanowaniem jej historycznych wartości. E. Marks i J. Dolińska w swojej pracy przedstawiają efekty działań mających na celu poprawę wizerunku wsi i jakości życia mieszkańców sołectwa Wejsuny w województwie warmińsko-mazurskim.

Ostatnią grupę prac zawartych w niniejszym tomie stanowią teksty poświęcone procesom rewitalizacji i odnowy wsi w kontekście rozwoju turystyki wiejskiej i kształtowania produktu turystycznego na bazie lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych. J. Szczęsna i M. Wesołowska dokonują oceny stopnia zaawansowania procesów rewitalizacyjnych obszarów wiejskich województwa lubelskiego, zwracając szczególną uwagę na przedsięwzięcia ukierunkowane na rozwój turystyki. Kolejne dwa artykuły dotyczą zagadnień związanych z tworzeniem oraz funkcjonowaniem wiosek tematycznych, które stanowią jeden ze współczesnych nurtów w procesie odnowy wsi i aktywizacji jej mieszkańców. A. Podolska podejmuje problematykę rozwoju wiosek tematycznych w odniesieniu do województwa dolnośląskiego, natomiast G. Czapiewska – na przykładzie regionu pomorskiego. Niniejszą publikację zamyka artykuł B. Woś, A. Gawlik i W. Drobka prezentujący wyniki badań oferty oraz jakości usług hotelarskich na obszarach wiejskich województwa opolskiego.

Jesteśmy przekonani, że artykuły zamieszczone w niniejszym tomie Studiów Obszarów Wiejskich będą źródłem licznych dyskusji nad złożonością i wielowymiarowością procesów rewitalizacji i odnowy wsi w Polsce, jak również inspiracją do dalszych interdyscyplinarnych badań w tym zakresie. Jednocześnie mamy nadzieję, że publikacja ta będzie cennym źródłem wiedzy oraz informacji zarówno dla badaczy zainteresowanych rozwojem i współczesnymi przekształceniami obszarów wiejskich, jak i decydentów odpowiedzialnych za kształtowanie polityk w zakresie rewitalizacji i odnowy polskiej wsi oraz środowisk lokalnych (w tym samorządów i organizacji pozarządowych) uczestniczących czynnie w ich realizacji.

Łukasz Sykała, Magdalena Dej